

9. Наукова та інноваційна діяльність в Україні у 2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>

10. Закон України «Про стимулювання розвитку регіонів» від 08.09.2005 № 2850-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2850-15>

11. Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2015 року. Затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 21 липня 2006 р. № 1001 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1001-2006-p/page>

REFERENCES

[Legal Act of Ukraine] (2005). <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2850-15>

[Legal Act of Ukraine] (2006). <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1001-2006-p/page>

“Naukova ta innovatsiina diialnist v Ukraini u 2012 r.” [Research and Innovation in Ukraine in 2012]. <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Porter, M. Konkurentsia [Competition]. M.; SPb.; K. : Viliams, 2005.

“Statystychnyi shchorichnyk Ukrainy za 2012 r.” [Statistical Yearbook of Ukraine for 2012]. <http://www.ukrstat.gov.ua/>

“Statystychnyi biuletyn № 1 za sichen 2013 roku” [Statistical Bulletin number 1 in January 2013]. <http://www.ukrstat.gov.ua/>

“Statystychnyi zbirnyk «Rehiony Ukrainy», 2012” [Statistical Yearbook "Regions of Ukraine", 2012]. <http://www.ukrstat.gov.ua/>

“The Global Competitiveness Report 2012 – 2013” http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2013-14.pdf

“Zvit pro konkurentospromozhnist rehioniv Ukrainy. 2011 r.” [Report on the competitiveness of regions of Ukraine. 2011]. http://www.feg.org.ua/docs/Ukraines_Competitiveness_Report_2011_ua.pdf

“Zvit pro konkurentospromozhnist rehioniv Ukrainy. 2012 r.” [Report on the competitiveness of regions of Ukraine. 2012]. http://www.feg.org.ua/docs/FEG_report_2012_body_ua_20.11.2012.pdf

“Zvit pro konkurentospromozhnist rehioniv Ukrainy. 2013 r.” [Report on the competitiveness of regions of Ukraine. 2013]. http://www.feg.org.ua/docs/FEG_report_2013_body_ukr_web.pdf

УДК 338.12

РОЗВИТОК ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНОГО УПРАВЛІННЯ РЕГІОНОМ З УРАХУВАННЯМ ПОЛОЖЕНЬ ТЕОРІЇ КЛАСТЕРІВ

© 2014 ГАЙСАРОВА А. А.

УДК 338.12

Гайсарова А. А. Розвиток еколого-економічного управління регіоном з урахуванням положень теорії кластерів

У статті систематизовані теоретичні підходи до розвитку механізму еколого-економічного управління з урахуванням можливостей кластеризації системи природокористування регіону. Розглянуто сутність дефініції «кластер» в економіці. У результаті дослідження обґрунтовано сутність поняття «екологічний кластер», його форми. Виділено основні напрями розвитку механізму еколого-економічного управління на підставі формування двох типів екологічних кластерів, що дозволить вирішувати не тільки економічні, але в першу чергу – екологічні проблеми території.

Ключові слова: еколого-економічне управління, механізм, кластер, екологічний кластер, кластеризація.

Рис.: 1. **Бібл.:** 19.

Гайсарова Анастасія Андріївна – здобувач, Національна академія природоохоронного і курортного будівництва (вул. Київська, 181, Сімферополь, 95493, Україна)

E-mail: xaoc@napks.edu.ua

УДК 338.12

Гайсарова А. А. Развитие механизма эколого-экономического управления регионом с учетом положений теории кластеров

В статье систематизированы теоретические подходы к развитию механизма эколого-экономического управления с учетом возможностей кластеризации системы природопользования региона. Рассмотрена сущность дефиниции «кластер» в экономике. В результате исследования обоснованы сущность понятия «экологический кластер», его формы. Выделены основные направления развития механизма эколого-экономического управления на основании формирования двух типов экологических кластеров, что позволит решать не только экономические, но в первую очередь – экологические проблемы территорий.

Ключевые слова: эколого-экономическое управление, механизм, кластер, экологический кластер, кластеризация.

Рис.: 1. **Библ.:** 19.

Гайсарова Анастасия Андреевна – соискатель, Национальная академия природоохоронного и курортного строительства (ул. Киевская, 181, Симферополь, 95493, Украина)

E-mail: xaoc@napks.edu.ua

UDC 338.12

Haysarova A. A. Development of the Mechanism of Ecological and Economic Management of the Region with Consideration of Provisions of the Cluster Theory

The article systemises theoretical approaches to development of the mechanism of ecological and economic management with consideration of possibilities of clusterisation of the system of nature management of the region. It considers the essence of the “cluster” definition in economy. In the result of the study the article justifies the essence and forms of the “ecological cluster” notion. It marks out main directions of development of the mechanism of ecological and economic management on the basis of formation of two types of ecological clusters, which allows solution of not only economic but first of all ecological problems of territories.

Key words: Key words: ecological and economic management, mechanism, cluster, ecological cluster, clusterisation.

Fig.: 1. **Bibl.:** 19.

Haysarova Anastasiia A. – Applicant, The National Academy of Environmental Protection and Resort Development (vul. Kyivivska, 181, Simferopol, 95493, Ukraine)

E-mail: xaoc@napks.edu.ua

Ураховуючи що відзначаються практично всюди негативні тенденції зростання забруднення і порушення параметрів навколишнього середовища, все більшої актуальності набувають питання розробки нової, екологічно орієнтованої стратегії розвитку економіки. Слід зазначити, що все більше проявляється відмінна особливість міжнародного досвіду сучасного етапу розвитку економіки, в якому враховуються стан навколишнього середовища та екологічні пріоритети в системі суспільного відтворення. При цьому сучасний стан зазначеної проблеми в Україні вимагає саме еколого-економічного підходу до аналізу та вибудовування зв'язків організації виробництва і збереження навколишнього середовища, в якому суб'єкти регіональної економіки виступають як елементи еколого-економічної системи і повинні погоджувати дії в економіці з екологічними параметрами середовища.

Дослідженню наукових підходів до вирішення соціально-еколого-економічних проблем регіону присвячено досить велику увагу у працях таких українських і зарубіжних вчених, як Б. В. Буркінський, С. К. Харічков, В. М. Степанов [1], А. А. Садеков [2], В. Я. Шевчук, Ю. М. Сатаалкін [3], Н. М. Ветрова [4], І. М. Дишловий [5], В. І. Данилов-Данильян [6], К. Ф. Фролова [7] та інші.

Традиційні підходи до вирішення екологічних проблем у регіонах, в основі яких лежать природоохоронні заходи, поки не дозволили досягти необхідних результатів. Крім того, не тільки керівники підприємств, а й багато регіональних органів влади розглядають екологічні програми і заходи як високо витратні і при фінансуванні з місцевих бюджетів, такими, що уповільнюють або ускладнюють розвиток економіки. Оскільки життєдіяльність здійснюється тут і зараз, а прояв екологічних порушень може бути віднесено на певну перспективу, процесу регулювання взаємодії людини з навколишнім природним середовищем немає альтернативи. Отже, координація діяльності державних органів управління в регіонах з господарюючими суб'єктами усіх форм власності є єдино можливим засобом впливу на схеми споживання природних ресурсів, виходячи з суті проблеми. У цьому зв'язку перед регіональною наукою управління стоїть завдання вдосконалення механізму, методів та інструментів, які дозволять забезпечити найбільш ефективне досягнення, як екологічних цілей, так і завдань регіонального розвитку. Тому в умовах підвищення невизначеності середовища для цілей управління актуальним залишається проведення комплексних наукових досліджень сучасних підходів до управління.

Метою статті є обґрунтування напрямів розвитку механізму еколого-економічного управління з урахуванням можливостей кластеризації системи природокористування регіону.

Управління здійснюється за рахунок реалізації різних підходів: системний, логічний, інноваційний, комплексний, віртуальний, процесний, структурний, ситуаційний [8]. Крім того, значна увага приділяється кластерному підходу до управління регіональним розвитком [9].

Розвиток теоретичних підходів до визначення закономірностей формування та функціонування кластерів включає декілька основних етапів, найбільш значущими з яких представляються соціальні та інституційні підходи, неокласична економічна школа і концепція Портера. Неокласична економічна традиція, будучи основною школою економічної думки, визначила формування концепцій мережних міжфірмових взаємодій.

Можна навести згадку про промислові кластери Маршалла, коли він виявив причини більшої продуктивності групи компаній певної галузі, розташованих на певній території: формуються об'єднання на ринку праці при концентрації схожих фірм на основі утворень на ринку праці об'єднань з працівників одного виду спеціальності, працівники мінімізують власний економічний ризик, локалізуючи в місці розташування потенційних роботодавців; при цьому локалізація створює ринок для постачальників і забезпечує масштаб для посилення їх спеціалізації, забезпечується швидке поширення бізнес-ідей та інформації щодо технології виробництва між фірмами, локалізованими на території.

Становлення теорії кластерного розвитку виконано М. Портером, який вивчав дану проблему на підставі результатів дослідження конкурентних позицій ряду галузей різних країн: «У сучасній економіці, особливо в умовах глобалізації ... на перше місце виходять кластери – системи взаємозв'язків форм і організацій, значимість яких як цілого перевищує просту суму складових частин» [9]. М. Портер виявив те, що найбільш конкурентоспроможні в міжнародних масштабах фірми однієї галузі зазвичай системно присутні в різних розвинених державах і мають властивість концентруватися в одній і тій же країні, а часом навіть в одному і тому ж регіоні країни. Одна або кілька фірм, досягаючи конкурентоспроможності на світовому ринку, поширює свій вплив на найближче оточення: постачальників, споживачів і конкурентів. У свою чергу, успіхи оточення роблять позитивний вплив на подальше зростання конкурентоспроможності даної компанії.

У підсумку М. Портер вивів особливий процес: формується «кластер» – спільнота фірм, тісно пов'язаних галузей, взаємно сприяють зростанню конкурентоспроможності один одного [10]. Висока конкурентоспроможність країни залежить від сильних позицій окремих кластерів, в яких відбуваються вільний обмін інформацією та швидке поширення інновацій по каналах постачальників або споживачів, що мають контакти з численними конкурентами. Усі фірми з кластера взаємозалежних галузей роблять інвестиції в спеціалізовані, але родинні технології, в інформацію, інфраструктуру, людські ресурси, що веде до масового виникнення нових фірм. Використовуючи переважно горизонтальні зв'язки, спеціалізацію і доповнюючи один одного, вони отримують можливість для досягнення більш високих результатів. Відмінна риса кластера – цільова підприємницька діяльність. У рамках кластера об'єднуються не тільки виробничий, але і інноваційний бізнес, комплексне управління якістю продукції, сервісне обслуговування. Об'єднання зусиль підприємців, органів управління, суб'єктів інвестиційної та інноваційної діяльності на певній території дає значні переваги в конкурентній боротьбі, сприяє раціоналізації виробничо-ринкових процесів, перерозподілу ризиків та проведення гнучкої політики, необхідної в умовах мінливої кон'юнктури.

З урахуванням сутності визначення кластерів в економіці можна стверджувати, що формування конкурентоспроможних кластерів має певні риси:

- ✦ економічна діяльність кластера характеризується високим рівнем розвитку профілюючого сектора, з яскраво вираженою конкурентоспроможністю, як мінімум, на національному рівні, зі стратегічним переходом до світової;

- ✦ у системі економічних агентів кластерного об'єднання чітко, у рамках профілюючого виду діяльності, виділяються один або кілька лідерів, що визначають домінуючу спрямованість господарської, інноваційної та інших стратегій розвитку;
- ✦ як обов'язкову умову економічної кластеризації виступає інноваційна складова, з позицій отримання та використання нових знань, застосування інноваційних технологій;
- ✦ поряд з профілюючими суб'єктами господарювання, в кожному кластері присутні і виділяються інфраструктурні сектори забезпечення та обслуговування, як базисної діяльності, так і потреб ринку;
- ✦ у кластерних утвореннях здійснюються стійкі функціональні зв'язки і відносини у вертикальних і горизонтальних ланцюжках «виробник – переробник», «постачальник – споживач», суміжних організаційно-управлінських і техніко-технологічних рішень;
- ✦ як правило, у кластерах спостерігаються взаємодоповнюваність і стратегічна координація взаємодіючих структурних елементів з позицій здійснення виробничих програм, інноваційної діяльності, систем управління з контролем якості товарів і послуг;
- ✦ в організаційному плані кластер функціонує в системі чотирьох блоків суб'єктів господарювання: функціонально взаємопов'язаних, із загальним профілем діяльності, лідерів; конкурентоспроможних та експортоспрямованих виробників домінантних товарів і послуг; постачальників комплектуючих та послуг для профільного сектора; соціально-економічної інфраструктури, у чому визначальний бізнес-клімат кластерного об'єднання сприяє розвитку тих регіонів, на території яких вони розташовані; є важливою умовою поглиблення міжрегіональної економічної інтеграції; є каталізатором розміщення тих виробництв і об'єктів інфраструктури, які сприяють розвитку кластера.

Тому теорію формування кластерів можна розглядати в якості системного інтегратора найважливіших елементів загальної теорії регіональної економіки, основи якої можна також знайти в роботах таких зарубіжних дослідників, як А. Вебер, У. Ізард, А. Леш, Е. Хекшер [9, 12], російських – Н. Н. Колосовський, Г. М. Кржижановський, В. С. Немчинов, А. Г. Гранберг [8, 13, 14] та інших, і вітчизняних – М. І. Долішний, В. В. Мамонова, А. П. Павлюк [15, 16], І. М. Дишловий [5] та інших.

Узагальнюючи, слід зазначити, що в економіці виділяється особливе значення терміна «кластер» як системи об'єднання виробничих одиниць, хоча термін такий ширше, виходячи із суті та тлумачення англійського терміна cluster (англ. – скупчення) – об'єднання кількох однорідних елементів, яке може розглядатися як самостійна одиниця, що володіє певними властивостями. Отже, кластер може використовуватися при побудові аналітичних процедур, оскільки можливо забезпечити виділення відмінних характеристик досліджуваного явища за прийнятими ознаками, а також при формуванні підходів формування управлінських установок. Використання теорії кластерів в управлінні можливо не тільки під вищезазгадані дії виробничого плану, спрямовані на об'єднання в якусь ефек-

тивну і конкурентоспроможну структуру на території, але пов'язано з цільовою спрямованістю управління – вплив може мати рівну значимість для одного об'єкта або сукупності об'єктів управління, тоді можна говорити про доцільність об'єднаності в кластер під будь-яку мету управління. У цьому випадку виникає можливість формувати кластери під якусь суспільнокорисну мету, яка важлива на окремій території або внаслідок ситуації, що склалася, або у зв'язку з територіальною спеціалізацією. До числа таких цілей у першу чергу може бути віднесено забезпечення екологічних пріоритетів території. У такому плані може бути розглянута необхідність управлінських дій щодо:

- ✦ введення обмежень на економічне використання природних ресурсів;
- ✦ обмеження на певний вид діяльності, небезпечний для екосистеми території;
- ✦ здійснення підтримуючих заходів для видів діяльності, які можливі на даній території, враховуючи екологічні параметри середовища та інші.

Реалізація зазначених і можливих інших екологічно доцільних заходів вимагає додаткових фінансових ресурсів, технічних, технологічних розробок, нормативно-правових та інших заходів для забезпечення екологічних пріоритетів. Отже, у рамках наведеної аргументації можна розглядати особливий вид кластерів «екологічний кластер» – територіальна соціально-економічна організація трудових, виробничих, інфраструктурних, інституціональних складових, в якій реалізуються заходи, виходячи з пріоритетності екологічних цілей при забезпеченні соціально-економічного функціонування території.

З огляду на зміст наведеного визначення, слід зазначити, що, на відміну від теорії кластеризації в економіці, функціонування екологічного кластера не пов'язане тільки з метою забезпечення конкурентоспроможності та найвищої ефективності діяльності цього спеціального утворення. В ідеалі необхідно в господарюванні екологічних кластерних організацій забезпечити економічні цілі (висока ефективність і конкурентоспроможність), але цей критерій при досягненні екологічних цілей суспільства, у повному обсязі дуже важко реалізувати, оскільки присутній жорсткий протиріччя між економікою як процесом споживання ресурсів з природного середовища та збереженням цих же ресурсів природного середовища.

Екологічний кластер може мати дві форми (рис. 1). Відмінністю екологічних кластерів і виробничої, і регіональної форм є те, що пріоритети їх формування встановлюються і реалізуються виходячи з особливого виду цілей – збереження або відновлення екологічних параметрів середовища проживання за рахунок та в умовах розвитку сукупності регіональних суб'єктів.

Екологічний виробничий кластер (ЕВК) – об'єднання виробників пов'язаних галузей, які взаємно сприяють зростанню конкурентоспроможності при пріоритеті екологічних цілей, більшою мірою відповідає вигляду кластера, який із закордонного досвіду [15] формується «зверху вниз» – органи влади визначають стратегію виробничого кластера, виділяють ресурси на його створення для формування виробничих елементів об'єднання.

Екологічний кластер регіональної форми (ЕРК) – територіальна система економічної діяльності, що сприяє стимулюванню екологічно доцільних видів господарювання з урахуванням екологічних пріоритетів, спеціалізації та

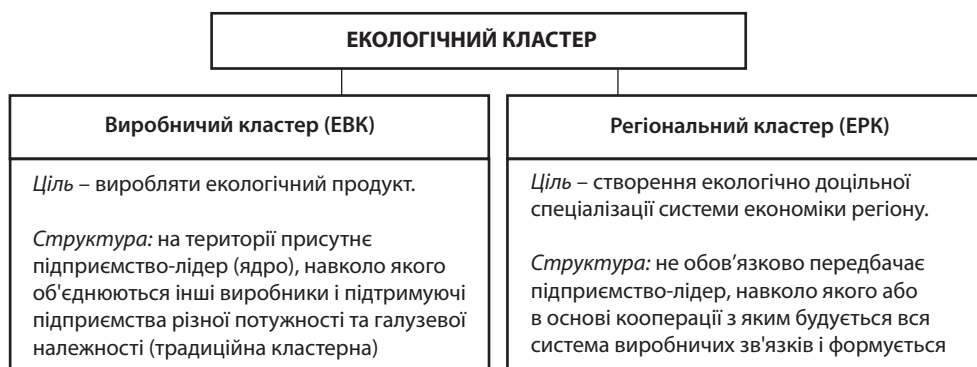

Рис. 1. Види екологічних кластерів (розроблено автором)

ресурсів території. Такі кластери мають значний потенціал соціального капіталу та географічної близькості, але відсутньо тісний взаємозв'язок фірм порівняно з виробничими (традиційними) кластерами.

До переваг від функціонування екологічних кластерів для підприємств слід віднести:

- ✦ нейтралізація протиріч між потребами суспільства і виробленим продуктом;
- ✦ можливість поширити конкурентоспроможність провідної компанії кластера на її найближче оточення;
- ✦ зниження витрат за рахунок ефекту масштабу;
- ✦ можливість задіяти органи влади у вирішенні загальних питань;
- ✦ активізація інноваційної діяльності за рахунок тісних зв'язків, оптимізація виробничо-технологічних процесів;
- ✦ доступ малих підприємств до результатів висококапіталомістких спеціалізованих досліджень за рахунок коштів всіх учасників кластера;
- ✦ збереження господарської самостійності і можливості здійснювати внутрішньокластерну конкуренцію;
- ✦ інтенсивний обмін інформаційними, фінансовими, кадровими, інноваційними ресурсами.

Переваги для державних органів управління складаються з:

- ✦ можливості виявлення проблем економіки регіону, рішення екологічно значущих проблем території;
- ✦ створення ефективних механізмів взаємодії держави і бізнесу;
- ✦ посилення дії мультиплікативного ефекту в регіоні за рахунок позитивного впливу кластера на конкурентне середовище;
- ✦ розвиток наукових та освітніх систем інтеграції регіону в глобальну господарську систему країни;
- ✦ стимулювання розвитку малого та середнього підприємництва в регіоні;
- ✦ збільшення зайнятості, зростання заробітної плати, зростання сумарних доходів населення, зростання відрахувань до бюджетів різних рівнів;
- ✦ формування ефекту масштабу і ефекту від агломерації для розвитку регіонів.

Успішне функціонування екологічного кластера вимагає стимулювання цього в умовах регіональної стратегії, а при розробці регіональної стратегії необхідно враховувати ключові точки зростання регіону в цілому з урахуванням екологічного стану та перспектив його зміни. Екологічні

кластери, у регіональному аспекті поєднуючи в собі науковий потенціал, проектно-конструкторські розробки, екологічно чисті виробництва та інфраструктурні елементи, можуть створювати умови для пріоритетних інвестиційних вкладень і формувати комплексні виробничо-технологічні пакети для прийняття вигідних інвестиційних рішень за фінансової підтримки регіональних управлінських структур. Залучення інвестицій в екологічні кластери забезпечує мультиплікативний ефект розвитку економіки регіону та вирішення екологічних проблем, у тому числі й за рахунок коштів, одержуваних господарюючими суб'єктами території, діяльність яких не вступає в конфлікт з екологічними цілями суспільства.

Одним із підходів до розвитку екологічних регіональних кластерів можна віднести принцип розвитку економічної спеціалізації в умовах наявних ресурсів, екологічний стан яких має визначальне значення для такої спеціалізації. Як приклад доцільності формування екологічного регіонального кластера можна розглянути рекреаційну діяльність, в основі якої лежить необхідність використання екологічно безпечних природних рекреаційних ресурсів: апіорі повинні бути екологічно чистими повітря, води моря або водойми для купань, пляжні ресурси; флористичні, бальнеологічні ресурси повинні зберігатися в природному вигляді і не порушуватися та ін., оскільки не уявляється можливим організувати відновлення трудового та фізіологічного потенціалу рекреантів в екологічно небезпечних умовах території. Тому при управлінні розвитком території з рекреаційною спеціалізацією доцільно функціонування екологічного регіонального кластера. Також здійснення сільськогосподарського виробництва не повинно впливати на екологічний стан людини і природних ресурсів таким чином, щоб одержувані на них продукти харчування та споживання за екологічними параметрами формували небезпеку для споживача, тому теж можливо формування екологічного кластера сільськогосподарської спрямованості.

Отже, розвиток екологічних регіональних кластерів – це підхід до формування ефективної регіональної спеціалізації для цілей суспільного розвитку з урахуванням екологічного стану та проблем територій. Екологічні кластери можуть сприяти впровадженню нової «чистої» техніки і технологій, розвитку наукомістких енергозберігаючих виробництв, чим забезпечують стійкість регіональної економіки в динамічному ринковому середовищі, але при цьому важливим обмеженням залишаються екологічні пріоритети. При формуванні підходу до екологічної кластеризації необхідно вдосконалювати інституційне середовище, що забезпечує їх підтримку, визначає узгодженість дій.

Враховуючи суть механізму державного управління [17], у процесі управління кластером усвідомлення мети має важливе місце, оскільки державне управління має процесний характер, що охоплює процеси цілеутворення, цілепокладання та ціледосягнення [18, с. 31]. При цьому за своїм змістом мова йде про державне управління особливого виду – регулювання діяльності економічних об'єктів в умовах сучасної ринкової кон'юнктури, фактичний прямиий управлінський вплив на які суттєво обмежено [19].

ВИСНОВКИ

Узагальнюючи результати розгляду підходів до управління регіональним розвитком у сучасних умовах зростання екологічних проблем, слід зазначити, що саме наукові розробки теорії кластеризації в економіці можуть мати особливе застосування з урахуванням сутності понять, принципів та інструментів даного напрямку теорії управління. Можливості створення та функціонування екологічних кластерів лежать в площині вирішення комплексу проблем теорії, хоча значний комплекс питань потребує подальшого визначення та конкретизації. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Буркинський Б. В. Природопользование: основы эколого-экономической теории. / Б. В. Буркинський, В. М. Степанов, С. К. Харичков и др. – Одесса : ИПРЭИ НАНУ, 1999. – 350 с.
2. Садеков А. А. Экологический вызов и проблемы устойчивого развития / А. А. Садеков // Прометей: региональный сборник научных трудов по экономике / ДонЭГИ; Институт экономико-правовых исследований НАН Украины. – Донецк : ООО «Юго-Восток, Лтд», 2004. – Вып.14. – С. 18 – 24.
3. Екологічне управління: підручник / В. Я. Шевчук, Ю. М. Салткін, Г. О. Білявський та ін. – К. : Либідь, 2004. – 432 с.
4. Ветрова Н. М. Теоретические основы механизма экологического управления / Н. М. Ветрова // Збірник наукових праць СНІАЕіП. – Севастополь: СНІАЕіП, 2006. – Вып.. 18. – С. 111 – 113.
5. Дишловий І. М. Сучасні організаційні рішення регіонального розвитку рекреації та туризму: кластеризація та комплексні проєкти: монографія / І. М. Дишловий. – Одеса : ИПРЕЕД НАН України, 2010. – 213 с.
6. Данилов-Данильян В. И. Экология, охрана природы и экологическая безопасность. / В.И. Данилов-Данильян. – М. : Дело, 1997. – 744 с.
7. Экологическая безопасность, устойчивое развитие и природоохранные проблемы / [под ред. К. Ф. Фролова]. – М. : МГФ «Знание», 1999. – 704 с.
8. Смирнова В. Г. Организация и ее деловая среда: 17-модульная программа для менеджеров «Управление развитием организации». Модуль 2. / В. Г. Смирнова и др. – М. : ИНФРА-М, 1999. – 240 с.
9. Кластеры и региональное развитие. ЮНИДО [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.unido.org/fileadmin/user_media/Services/PSD/Clusters_and_Networks/MEbrochure_UNIDO.pdf
10. Портер М. Конкуренция / Майкл Портер / [Пер. з англ.] – М. : ИД «Вильямс», 2000. – 496 с.
11. Портер М. Э. Международная конкуренция / Майкл Э. Портер. – М. : Международные отношения, 1993. – 418 с.
12. Cluster policy in Europe/ A brief summary of cluster policies in 31 European countries. – Europe Innovation Cluster Mapping Project. – Oxford Research AS, January 2008. – 34 p.
13. Кучеренко О. В. Кластеры в региональной экономике: институциональная среда и тенденции развития в Омской области // Современные проблемы науки и образования. –

2013. – № 3 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : www.science-education.ru/109-9169

14. Гранберг А. Г. Основы региональной экономики / А. Г. Гранберг – М. : ГУ ВШЭ, 2000. – 495 с.
15. Мамонова В. В. Методология управления территориальным развитием : [монография] / В. В. Мамонова. – Харьков : Вид-во ХарPI НАДУ «Магістр», 2006. – 196 с.
16. Кластерна модель регіональної економіки: теоретико-методологічні засади / А. П. Павлюк // Продуктивні сили України. – 2009. – № 1. – С. 105 – 114.
17. Ветрова А. А. О теоретических основах механизма эколого-экономического управления в регионе / А. А. Ветрова // Культура народов Причерноморья. – 2010. – № 195. – С. 36 – 38.
18. Мельник А. Ф. Державне управління [підруч. за ред. А. Ф. Мельник] / А. Ф. Мельник, О. Ю. Оболенський, А. Ю. Расіна. – К. : Знання, 2009. – 582 с.
19. Корецький Б. М. Домінантні напрями управління конкурентоспроможністю регіону на основі кластеризації його економіки / Б. М. Корецький, А.Б. Клиновський // Формування ринкових відносин в Україні : 36. наук. праць. – 2008. – № 9. – С. 124 – 127.

REFERENCES

- Burkinskiy, B. V., Stepanov, V. M., and Kharichkov, S. K. *Prirodopolzovanie: osnovy ekologo-ekonomicheskoy teorii* [Management: the basics of ecological and economic theory]. Odessa: IPREI NANU, 1999.
- Cluster policy in Europe/A brief summary of cluster policies in 31 European countries*: Oxford Research AS, 2008.
- Dyshloviy, I. M. *Suchasni orhanizatsiini rishennia rehionalnoho rozvytku rekreatsii ta turizmu: klasterizatsiia ta kompleksni prohrrmy* [Modern organizational solutions for regional development of recreation and tourism: clustering and comprehensive]. Odesa: IPREED NAN Ukrainy, 2010.
- Danilov-Danilian, V. I. *Ekologiya, okhrana prirody i ekologicheskaya bezopasnost* [Ecology, nature protection and ecological safety]. Moscow: Delo, 1997.
- Ekologicheskaya bezopasnost, ustoychivoe razvitie i prirodokhrannye problemy* [Environmental security, sustainable development and environmental issues]. Moscow: Znanie, 1999.
- Granberg, A. G. *Osnovy regionalnoy ekonomiki* [Fundamentals of the regional economy]. Moscow: GU VShE, 2000.
- "Klasteri i regionalnoe razvitie. YuNIDO" [Clusters and regional development. UNIDO]. http://www.unido.org/fileadmin/user_media/Services/PSD/Clusters_and_Networks/MEbrochure_UNIDO.pdf
- Kucherenko, O.V. "Klasteri v regionalnoy ekonomike: institutsionalnaya sreda i tendentsii razvitiia v Omskoy oblasti" [Clusters in the regional economy: institutional environment and development trends in the Omsk region]. www.science-education.ru/109-9169
- Koretskiy, B. M., and Klynovskiy, A. B. "Dominantni napriamy upravlinnia konkurentospromozhnosti rehionu na osnovi klasterizatsii ioho ekonomiky" [Dominant directions competitiveness management region based clustering of its economy]. *Formuvannya rynkovykh vidnosyn v Ukraini*, no. 9 (2008): 124-127.
- Mamonova, V. V. *Metodolohiia upravlinnia terytorialnym rozvytkom* [Management Methodology territorial development]. Kharkov: Mahistr, 2006.
- Melnyk, A. F., Obolenskiy, O. Yu., and Rasina, A. Yu. *Derzhavne upravlinnia* [State Government]. Kyiv: Znannia, 2009.
- Porter, M. *Konkurentsii* [Competition]. Moscow: Viliams, 2000.
- Pavliuk, A. P. "Klasterna model rehionalnoi ekonomiky: teoretyko-metodolohichni zasady" [Clusters of the regional economy: theoretical and methodological framework]. *Produktivni syly Ukrainy*, no. 1 (2009): 105-114.

Porter, M. E. *Mezhdunarodnaia konkurentsia* [International competition]. Moscow: Mezhdunarodnye otnosheniia, 1993.

Sadekov, A. A. "Ekologicheskiy vyzov i problemy ustoychivogo razvitiia" [Environmental challenges and sustainable development issues]. *Prometey*, no. 14 (2004): 18-24.

Smirnova, V. G. *Organizatsiia i ee delovaia sreda* [Organization and its business environment]. Moscow: INFRA-M, 1999.

Shevchuk, V. Ya., Satalkin, Yu. M., and Biliavskiy, H. O. *Ekologichne upravlinnia* [Environmental management]. Kyiv: Lybid, 2004.

Vetrova, N. M. "Teoretycheskiye osnovy mekhanizma ekolohycheskoho upravleniya" [Theoretical Foundations of the mechanism for environmental management]. *Zbirnyk naukovykh prats SNIAEiP*, no. 18 (2006): 111-113.

Vetrova, A. A. "O teoreticheskikh osnovakh mekhanizma ekologo-ekonomicheskogo upravleniya v regione" [On the theoretical foundations of mechanism of ecological and economic governance in the region]. *Kultura narodov Prichernomor'ia*, no. 195 (2010): 36-38.

УДК 336.13:332.143

МЕТОДИЧНИЙ ПІДХІД ДО ОРГАНІЗАЦІЇ МОНІТОРИНГУ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОДИНИЦІ

© 2014 ЛЕЛЮК С. В.

УДК 336.13:332.143

Лелюк С. В. Методичний підхід до організації моніторингу фінансової безпеки адміністративно-територіальної одиниці

Метою статті є розробка методичного підходу до організації моніторингу фінансової безпеки адміністративно-територіальних одиниць (АТО) України. У перебігу дослідження було сформовано інформаційну базу для проведення моніторингу на підґрунті звітних даних. На етапі виявлення індикаторів рівнів фінансової безпеки регіонів було проведено аналіз наукових доробків, присвячених даній проблематиці, і сформовано перелік часткових показників, на підґрунті яких розраховано інтегральний показник фінансової безпеки регіонів. Позиціонування регіонів з високим, середнім і низьким рівнем фінансової безпеки проводилося за шкалою інтервалів, розробленій на підґрунті застосування коефіцієнтів Фібоначчі. Для кожної з виявлених груп АТО у 2011 р. було побудовано регресійну модель, яка дозволила визначити соціально-економічні фактори, що мають вплив на фінансову безпеку регіонів, серед яких: індекс споживчих цін, прибуток, частка інвестицій в основний капітал регіону у загальнодержавному обсязі та ін. Подальшої розвідки потребують питання прогнозування рівнів фінансової безпеки АТО на підґрунті нейромережевого моделювання.

Ключові слова: моніторинг, фінансова безпека, адміністративно-територіальна одиниця, таксономічний показник, регресійний аналіз

Рис.: 3. **Табл.:** 1. **Бібл.:** 16.

Лелюк Світлана Валеріївна – аспірант, кафедра фінансів, Харківський національний економічний університет (пр. Леніна, 9а, Харків, 61166, Україна)
E-mail: s.lelyuk@gmail.com

УДК 336.13:332.143

UDC 336.13:332.143

Лелюк С. В. Методический подход к организации мониторинга финансовой безопасности административно-территориальной единицы

Целью статьи является разработка методического подхода к организации мониторинга финансовой безопасности административно-территориальных единиц (АТЕ) Украины. В ходе исследования была сформирована информационная база для проведения мониторинга на основе отчетных данных. На этапе выявления индикаторов уровней финансовой безопасности регионов был проведен анализ научных работ, посвященных данной проблематике, и сформирован перечень частных показателей, на основе которых рассчитан интегральный показатель финансовой безопасности регионов. Позиционирование регионов с высоким, средним и низким уровнем финансовой безопасности проводилось по шкале интервалов, разработанной на основе применения коэффициентов Фибоначчи. Для каждой из выявленных групп АТЕ в 2011 г. построена регрессионная модель, которая позволила определить социально-экономические факторы, влияющие на финансовую безопасность регионов, среди которых: индекс потребительских цен, прибыль, доля инвестиций в основной капитал региона в общегосударственном объеме и др. Дальнейших исследований требуют вопросы прогнозирования уровней финансовой безопасности АТО на основе нейросетевого моделирования.

Ключевые слова: мониторинг, финансовая безопасность, административно-территориальная единица, таксономический показатель, регрессионный анализ.

Рис.: 3. **Табл.:** 1. **Библ.:** 16.

Лелюк Светлана Валериевна – аспирант, кафедра финансов, Харьковский национальный экономический университет (пр. Ленина, 9а, Харьков, 61166, Украина)
E-mail: s.lelyuk@gmail.com

Lelyuk S. V. Methodical Approach to Organisation of Monitoring of Financial Security of an Administrative and Territorial Unit

The goal of the article is development of a methodical approach to organisation of monitoring of financial security of administrative and territorial units (ATU) of Ukraine. In the course of the study the article forms an information base for holding monitoring on the basis of accounting data. At the stage of detection of indicators of levels of financial security of regions the article conducts analysis of scientific works dedicated to these problems and forms a list of individual indicators, on the basis of which integral indicator of financial security of regions was calculated. Positioning of regions with high, medium and low levels of financial security was conducted by the scale of intervals, developed on the basis of application of Fibonacci ratios. For each of the detected ATU groups the article builds a regression model, which allows identification of socio-economic factors that influence financial security of regions, among which: index of consumer prices, profit, share of investments into the fixed capital of the region in the general state volume and others. Issues of forecasting the levels of financial security of ATU on the basis of neuronet modelling require further studies.

Key words: monitoring, financial security, administrative and territorial unit, taxonomic indicator, regression analysis.

Pic.: 3. **Tabl.:** 1. **Bibl.:** 16.

Lelyuk Svitlana V.– Postgraduate Student, Department of Finance, Kharkiv National University of Economics (pr. Lenina, 9a, Kharkiv, 61166, Ukraine)
E-mail: s.lelyuk@gmail.com